

ΚΑΙ

και συχνά **κι** πριν από φωνήεντο, σύνδ. [*<αρχ. καί*], και· **1.** συμπλεκτικός που ενώνει δυο έννοιες: «μιλάω αγγλικά και γαλλικά». **2.** προσθετικός, επιτατικός ή εμφαντικός: «μα και συ, βρε παιδί μου, δεν πρόσεχες λιγάκι;». **3.** εναντιωματικός: «εγώ δεν ξέρω ακόμη τίποτα, και αυτός μου ζητάει λεπτομέρειες». **4.** διαζευκτικός: «και να πας και να μην πας, το ίδιο πράγμα είναι». **5.** αιτιολογικός: «σταμάτα και την έχεις λερωμένη τη φωλιά σου». **6.** συγχρονιστικός: «σκέφτεται κάτι και αμέσως γίνεται». **7.** σύνδ. που εισάγει δευτερεύουσες ειδικές και τελικές προτάσεις: «αρχίζω και σε πάνω || πες και ήρθε, νομίζεις και άλλαξε τίποτα;». **8.** μεταβατικός, ιδίως στην αρχή περιόδου ή ημιπεριόδου: «και που λες, έτσι έχουν τα πράγματα». **9.** ευχετικός σύνδ.: «και στα δικά σας». **10.** αποτελεσματικός: «δεν ήρθες χτες στη δουλειά κι έχασες». **11.** σε τριπλή επανάληψη **και, και, και**, με τονισμένο το κάθε **και**, για να υπονοήσουμε ενέργειες παρόμοιες με αυτές που προαναφέραμε: «και δουλειά του βρήκα και στον κύκλο μου τον έβαλα και γυναίκα του γνώρισα και, και, και, κι αυτός ούτ' ένα ευχαριστώ! || και στο διευθυντή με κατηγορήσε και στους φίλους με διέβαλλε και στη γυναίκα μου μαρτύρησε τον κρυφό δεσμό που έχω και, και, και, κι απορεί γιατί δεν τον μιλάω!». (Ακολουθούν 219 φρ.)·

- ... και κακό, βλ. λ. κακός·

- ... και καταλαβαίνεις, βλ. λ. καταλαβαίνω·

- ... και κλάψε, βλ. λ. κλαίω·

- ... και μ' ένα μάτι, βλ. λ. [μάτι](#)·

- ... και ξανά προς τη δόξα τραβά, βλ. λ. δόξα·

- ... και πάρ' τον κάτω, βλ. λ. κάτω·

- ... και ταπί, βλ. λ. [ταπί](#)·

- ... και χαρά σ' αυτόν που... ή και χαρά στον που... ή ... και χαρά σ' όποιον..., βλ. λ. χαρά·

- ... κι άγιος ο Θεός, βλ. λ. Θεός·

- ... κι ακόμη τρέχω, βλ. λ. ακόμα·

- ... κι ας μη δω στον ήλιο μοίρα, βλ. λ. [μοίρα](#)·

- ... κι ας μου 'ρθει συγκοπή, βλ. λ. συγκοπή·

- ... κι ας πεθάνω, βλ. λ. [πεθαίνω](#)·

- ... κι ας ψοφήσουν χίλι' αρνιά, βλ. λ. [αρνί](#)·

- *αχ, και να...*, εισάγει ευχή, που συνήθως δεν μπορεί να πραγματοποιηθεί ή δε συμπίπτει με την πραγματικότητα: «αχ, και να ξαναγεννιόμουν! || αχ και να 'μουν πλούσιος!»· βλ. και φρ. *ε, και να(...)*·

- *δεν παρέλειψε ούτε ένα και*, τα είπε, τα ανέφερε όλα με κάθε λεπτομέρεια: «έστησε αφτί, όταν κουβέντιαζαν οι άλλοι κι όταν ήρθε να μου πει τι έλεγαν, δεν παρέλειψε ούτε και»·

- *δεν πρόσθεσε ούτε ένα και*, τα είπε, τα ανέφερε όλα χωρίς να προσθέσει ούτε το παραμικρό: «μου τα 'πε ακριβώς όπως ειπώθηκαν και δεν πρόσθεσε ούτε ένα και»·

- (*ε*) *και*; έκφραση αδιαφορίας: «το βράδυ θα είναι κι ο τάδε στο πάρτι. -Έ και; || ήρθε και σε ζητούσε ο τάδε. -Ε και;». Πολλές φορές, η αδιαφορία εκδηλώνεται με την επανάληψη του ρ.: «το βράδυ θα είναι κι ο τάδε στο πάρτι.

- Ε και (κι) αν είναι; || ήρθε και σε ζητούσε ο τάδε. -Ε και (κι) αν με ζητούσε;». Συνών. και σαν(;)·
- ε, και να... ή ε, ρε και να... ή εχ, και να..., εισάγει έντονη επιθυμία: «ε, και να μου 'πεφτε το λαχείο, να δεις πώς θα ζούσα! || ε, ρε και να παντρευόμουν την κόρη του τάδε, να δεις εσύ τότε χαρά κι ευτυχία!»·
- καθώς και, βλ. λ. καθώς·
- και άντε και γαμήσου! βλ. λ. γαμώ·
- και βάλε, βλ. λ. [βάζω](#)·
- και βγαίνοντας κλείσε και την πόρτα ή και βγαίνοντας κλείσε την πόρτα, βλ. λ. [πόρτα](#)·
- και βγάλε με για ψεύτη ή και βγάλε με και ψεύτη ή και βγάλε με ψεύτη, βλ. λ. [ψεύτης](#)·
- και βρεγμένος και δαρμένος! βλ. λ. βρεγμένος·
- και γαμπρός! βλ. λ. γαμπρός·
- και γαμώ! βλ. λ. γαμώ·
- και γαμώ τη δουλειά! βλ. λ. [δουλειά](#)·
- και γιατί να το κρύψουμε άλλωστε; ή και γιατί να το κρύψω άλλωστε; βλ. λ. κρύβω·
- και δε μου το 'λεγες! βλ. λ. λέω·
- και δε φεύγεις! βλ. λ. φεύγω·
- και δεν έρχεσαι! βλ. λ. έρχομαι·
- και δεν κάθεσαι! βλ. λ. [κάθομαι](#)·
- και δεν το...! (τη(ν...!), τα...!) ακολουθεί ρήμα, έκφραση αδιαφορίας γι' αυτό που δηλώνει το ρήμα: «αν το αφήσεις έξω απ' το συρτάρι θα το πάρω. -Και δεν το παίρνεις! || αν εσύ θέλεις να μείνεις περισσότερο, θα μείνω κι εγώ. -Και δε μένεις! || αν μου αντιμιλήσει θα τη δείρω. -Και δεν τη δέρνεις! || θα τα σπάσω αν έρθω στο κέφι. - Και δεν τα σπάζεις!»·
- και δώσ' του, βλ. λ. δίνω·
- και εις άλλα με υγεία! βλ. λ. [υγεία](#)·
- και εις ανώτερα! βλ. λ. [ανώτερος](#)·
- και ζήσανε αυτοί καλά κι εμείς καλύτερα, βλ. λ. ζω·
- και η κουτσή Μαρία, βλ. λ. κουτσή·
- και η οκά τρακόσα! βλ. λ. [οκά](#)·
- και η πίτα αφάγωτη και ο σκύλος χορτάτος ή και η πίτα ολόκληρη και ο σκύλος χορτάτος ή και η πίτα σωστή και ο σκύλος χορτάτος, βλ. λ. πίτα·
- και κάθεσαι! βλ. λ. [κάθομαι](#)·

- και κάθεσαι ακόμα; βλ. λ. ακόμα·
- και κάθεσαι και βλέπεις! βλ. λ. [κάθομαι](#)·
- και καλά, βλ. λ. [καλός](#)·
- και καλά μουνιά στους πούτσους μας! ή και καλό μουνί στον πούτσο μας! βλ. λ. μουνί·
- και κάτι, βλ. λ. κάτι·
- και κάτσε καλά! βλ. λ. [καλός](#)·
- και κλάμα η κυρία, βλ. λ. [κλάμα](#)·
- και κραγιόν να βάλεις σε γουρούνι, πάλι γουρούνι είναι, βλ. λ. γουρούνι·
- και λέγε λέγε, βλ. λ. λέω·
- και λίγη αξιοπρέπεια! βλ. λ. αξιοπρέπεια·
- και λίγη τσίπα! βλ. λ. τσίπα·
- και λίγο φιλότιμο! βλ. λ. φιλότιμο·
- και λοιπά, βλ. λ. [λοιπός](#)·
- και λοιπόν; βλ. λ. λοιπόν·
- και μ' αυτά, βλ. λ. [αυτός](#)·
- και μάλιστα, βλ. λ. μάλιστα·
- και με βούλα, βλ. λ. βούλα·
- και με σφραγίδα, βλ. λ. [σφραγίδα](#)·
- και με τα δυο τα χέρια ή και με τα δυο χέρια, βλ. λ. [χέρι](#)·
- και με την άδεια της αστυνομίας, βλ. λ. άδεια·
- και με το νόμο, βλ. λ. νόμος·
- και με το παραπάνω, βλ. λ. παραπάνω·
- και με τόκο, βλ. λ. τόκος·
- και με χαρτόσημο, βλ. λ. [χαρτόσημο](#)·
- και μη προς κακοφανισμού σου, βλ. λ. [κακοφανισμός](#)·
- και μη χαθούμε ή και (να) μη χανόμαστε, βλ. λ. χάνομαι·
- και μη χειρότερα! βλ. λ. χειρότερος·
- και μισό(ς), βλ. λ. [μισός](#)·

- και μόνο με τη σκέψη πως... ή και μόνο με τη σκέψη ότι..., βλ. λ. σκέψη·
- και μόνο που..., βλ. λ. μόνος·
- και μόνο που τ' ακούω..., βλ. λ. [ακούω](#)·
- και μόνο στη σκέψη πως... ή και μόνο στη σκέψη ότι..., βλ. λ. σκέψη·
- και να μας γράφεις, βλ. λ. [γράφω](#)·
- και να μου το χάριζαν, δε θα το 'παιρνα, βλ. λ. χαρίζω·
- και ναι και όχι, βλ. λ. ναι·
- και νεκρούς ανασταίνει! βλ. λ. [νεκρός](#)·
- και ντε σήμερα, ντε αύριο, βλ. λ. ντε·
- και νύφη! βλ. λ. νύφη·
- και ξερό ψωμί, βλ. λ. [ψωμί](#)·
- και ο μεν και ο δε, και ο ένας και ο άλλος, και οι δυο, αμφότεροι: «και ο μεν και ο δε είναι κουμάσια»·
- και οι κρίνοντες κρίνονται, βλ. λ. [κρίνω](#)·
- και οι μεν και οι δε, όλοι: «και οι μεν και οι δε υποστηρίζουν το ίδιο πράγμα»·
- και οι τοίχοι έχουν αφτιά, βλ. λ. [αφτί](#)·
- και όμως ή κι όμως, **α.** δηλώνει αντίρρηση σε αυτά που ειπώθηκαν προηγουμένως: «και όμως, δεν έγιναν τα πράγματα έτσι όπως μου τα λες». **β.** παρ' όλα αυτά: «τον βοήθησα χιλιάδες φορές κι όμως δεν άκουσα ούτε ένα ευχαριστώ»·
- και ό,τι βρέξει ας κατεβάσει, βλ. λ. ό,τι·
- και ούτε, βλ. λ. ούτε·
- και ούτω καθεξής, βλ. λ. καθεξής·
- και πάει λέγοντας, βλ. λ. πάει·
- και πάλι, βλ. λ. [πάλι](#)·
- και πάλι μάγκας είσαι ή και πάλι μάγκας θα 'σαι, βλ. λ. μάγκας·
- και πάλι ορίστε! βλ. λ. [ορίζω](#)·
- και παντρεμένος μασκαράς κι ανύπαντρος ρεζίλι, βλ. λ. ρεζίλι·
- και πάνω, βλ. λ. [πάνω](#)·
- και πάρε και δρόμο! βλ. λ. δρόμος·
- και πες πες, βλ. λ. είπα·

- και ποιο το αποτέλεσμα; βλ. λ. [αποτέλεσμα](#).
- και ποιος θα..., η Μαρία; βλ. λ. Μαρία.
- και πολύ γαμώ! βλ. λ. γαμώ.
- και πολύ σου είναι, βλ. λ. είναι.
- και πολύ σου πάει, βλ. λ. πάει.
- και πολύ σου πέφτει, βλ. λ. πέφτω.
- και πού 'σαι ακόμα! βλ. λ. ακόμα.
- και πού να πιάσουν (κι) οι ζέστες! βλ. λ. [ζέστα](#).
- και πού να σφίξουν (κι) οι ζέστες! βλ. λ. [ζέστα](#).
- και πράσιν' άλογα, βλ. λ. [άλογο](#).
- και ρωτάς; ή και το ρωτάς; βλ. λ. ρωτώ.
- και σ' άλλα με υγεία! βλ. λ. [υγεία](#).
- και σ' ανώτερα! βλ. λ. [ανώτερος](#).
- και σε μπουκάλι μέσα να τον βάλεις, αυτός θα το κάνει, βλ. λ. [μπουκάλι](#).
- και στ' αλώνια και στα σαλόνια, βλ. λ. αλώνι.
- και στα αποδέλοιπα! βλ. λ. αποδέλοιπος.
- και στα επίλοιπα! βλ. λ. επίλοιπος.
- και στα δικά μας! βλ. λ. [δικός](#).
- και στα δικά σας! βλ. λ. [δικός](#).
- και στα δικά σου! βλ. λ. [δικός](#).
- και στα κεφαλάκια σας! ή και στο κεφαλάκι σας! βλ. λ. [κεφαλάκι](#).
- και στα κουφέτα σου! βλ. λ. κουφέτο.
- και στις χαρές σας! βλ. λ. χαρά.
- και στις χαρές σου! βλ. λ. χαρά.
- και στο γάμο σας! βλ. λ. [γάμος](#).
- και στο γάμο σου! βλ. λ. [γάμος](#).
- και στο δρόμο να τα βρεις, μέτρα τα ή και στο δρόμο να τα βρεις, μέτρησέ τα (ενν. τα λεφτά), βλ. λ. δρόμος.
- και στο κεφαλάκι σου! βλ. λ. [κεφαλάκι](#).

- και συζητάς! ή και το συζητάς! βλ. λ. [συζητώ](#).
- και τα βουνά ξεπέφτουνε κι οι κάμποι δυστυχούνε, βλ. λ. [κάμπος](#).
- και τα καλά δεχούμενα και τα κακά δεχούμενα, βλ. λ. δεχούμενα.
- και τα λοιπά, βλ. λ. [λοιπός](#).
- και τα μυαλά στα κάγκελα, βλ. λ. μυαλό.
- και τα παρόμοια, βλ. λ. παρόμοιος.
- και τα πρόβατα σαν ξεπορτίσουν, πάν' αλλού για να βοσκήσουν, βλ. λ. [πρόβατο](#).
- και τα πρόβατα σωστά και ο λύκος χορτάτος, βλ. λ. [πρόβατο](#).
- και τα ρέστα, βλ. λ. ρέστα.
- και τα ρέστα δικά σου, βλ. λ. ρέστα.
- και τα ρέστα παγωτά, βλ. λ. ρέστα.
- και τα τοιαύτα, βλ. λ. [τοιαύτα](#).
- και τελειώνει η ιστορία, βλ. λ. [ιστορία](#).
- και τι δε θα 'δυνα (για) να..., βλ. λ. δίνω.
- και τι δεν έχει! βλ. λ. έχω.
- και τι δεν κάνω, βλ. λ. κάνω.
- και τι έγινε! βλ. λ. γίνομαι.
- και τι μ' αυτό; βλ. λ. [αυτός](#).
- και τι σχέση έχει; βλ. λ. [σχέση](#).
- και το κουκούτσι μύγδαλο, βλ. λ. [κουκούτσι](#).
- και το μυρμήγκι με το δικό του το καντάρι σαράντα κιλά ζυγίζει, βλ. λ. [μυρμήγκι](#).
- και το μυρμήγκι έχει το βάρος του, βλ. λ. [μυρμήγκι](#).
- και το κουνούπι μπαίνει στη μύτη, βλ. λ. κουνούπι.
- και τόσο, βλ. λ. [τόσος](#).
- και του κουμπάρου ο σκύλος, σύντεκνος είναι κι εκείνος, βλ. λ. [σύντεκνος](#).
- και του πουλιού το γάλα, βλ. λ. πουλί.
- και του χρόνου! βλ. λ. [χρόνος](#).
- και του χρόνου διπλός! (διπλή!), βλ. λ. [διπλός](#).

- και του χρόνου με υγεία! βλ. λ. [υγεία](#).
- και του χρόνου σπίτια μας! ή και του χρόνου στα σπίτια μας! βλ. λ. σπίτι.
- και τούμπαλιν, βλ. λ. [τούμπαλιν](#).
- και φοράς (και) παντελόνια! βλ. λ. [παντελόφι](#).
- κι αέρα στα πανιά σου, βλ. λ. αέρας.
- κι ακόμα εδώ είσαι; βλ. λ. ακόμα.
- κι ακόμα κάθεσαι; βλ. λ. ακόμα.
- κι άλλα τόσα, βλ. λ. άλλος.
- κι άλλο τόσο, βλ. λ. άλλος.
- κι αν ακόμη..., βλ. λ. [ακόμη](#).
- κι αν είσαι κι αν δεν είσαι, βλ. λ. [είμαι](#).
- κι αν κελαηδεί η οχιά, δε γίνεται γαρδέλι, βλ. λ. [οχιά](#).
- κι αν τα 'χει κι αν δεν τα 'χει (ενν. τα χρήματα), βλ. λ. έχω.
- κι απ' το λέγε λέγε, βλ. λ. λέω.
- κι απ' το πεζοδρόμιο, βλ. λ. πεζοδρόμιο.
- κι απ' το πες πες, βλ. λ. είπα.
- κι από κοντά, βλ. λ. κοντά.
- κι από πάνω, βλ. λ. [πάνω](#).
- κι από στέρφα γίδα βγάζει γάλα, βλ. λ. γίδα.
- κι αύριο μέρα είναι, βλ. λ. μέρα.
- κι αυτά κι αυτά, βλ. λ. [αυτός](#).
- κι αυτός με τα δικά του ή κι αυτός τα δικά του, βλ. λ. [δικός](#).
- κι αυτός το βιολί του, βλ. λ. [βιολί](#).
- κι αυτός το χαβά του, βλ. λ. [χαβάς](#).
- κι είχα ένα ντέρτι! ή κι έχω ένα ντέρτι! ή κι είχαμε ένα ντέρτι! κι έχουμε ένα ντέρτι! βλ. λ. [ντέρτι](#).
- κι είχα ένα σεβντά! ή κι έχω ένα σεβντά! ή κι είχαμε ένα σεβντά! ή κι έχουμε ένα σεβντά! βλ. λ. [σεβντάς](#).
- κι είχα έναν γκαϊλέ! ή κι έχω έναν γκαϊλέ! ή κι είχαμε έναν γκαϊλέ! ή κι έχουμε έναν γκαϊλέ! βλ. λ. [γκαϊλές](#).
- κι είχα έναν καημό ή κι έχω έναν καημό ή κι είχαμε έναν καημό! ή κι έχουμε έναν καημό! βλ. λ. [καημός](#).

- κι είχα έναν νταλκά! ή κι έχω έναν νταλκά! ή κι είχαμε έναν νταλκά! ή κι έχουμε έναν νταλκά! βλ. λ. [νταλκάς](#).
- κι είχα μια έγνοια! ή κι έχω μια έγνοια! ή κι είχαμε μια έγνοια! ή κι έχουμε μια έγνοια! βλ. λ. [έγνοια](#).
- κι είχα μια καίλα! ή κι έχω μια καίλα! ή κι είχαμε μια καίλα! ή κι έχουμε μια καίλα! βλ. λ. [καίλα](#).
- κι είχα μια όρεξη! ή κι έχω μια όρεξη! ή κι είχαμε μια όρεξη! ή κι έχουμε μια όρεξη! βλ. λ. [όρεξη](#).
- κι είχα μια σκασίλα! ή κι έχω μια σκασίλα! ή κι είχαμε μια σκασίλα! ή κι έχουμε μια σκασίλα! βλ. λ. [σκασίλα](#).
- κι είχα μια σκορδοκαίλα! ή κι έχω μια σκορδοκαίλα! ή κι είχαμε μια σκορδοκαίλα! ή κι έχουμε μια σκορδοκαίλα! βλ. λ. [σκορδοκαίλα](#).
- κι είχα μια σκοτούρα! ή κι έχω μια σκοτούρα! ή κι είχαμε μια σκοτούρα! ή κι έχουμε μια σκοτούρα! βλ. λ. [σκοτούρα](#).
- κι είχα μια στεναχώρια! ή κι έχω μια στεναχώρια! ή κι είχαμε μια στεναχώρια! ή κι έχουμε μια στεναχώρια! βλ. λ. [στεναχώρια](#).
- κι είχα μια φαγούρα! ή κι έχω μια φαγούρα! ή κι είχαμε μια φαγούρα! ή κι έχουμε μια φαγούρα! βλ. λ. [φαγούρα](#).
- κι εμείς τι βιολί βαράμε! βλ. λ. [βιολί](#).
- κι εμείς τι καπνό φουμάρουμε! βλ. λ. καπνό².
- κι εμείς τι ρόλο παίζουμε! βλ. λ. [ρόλος](#).
- κι εμείς τι ώρες κάνουμε! βλ. λ. ώρα.
- κι επειδή; βλ. λ. επειδή.
- κι έπειτα; βλ. λ. έπειτα.
- κι έπεται συνέχεια, βλ. λ. [συνέχεια](#).
- κι εσύ, τέκνον Βρούτε; βλ. λ. [τέκνο](#).
- κι έτσι, αλλιώς κι αλλιώς, βλ. λ. [έτσι](#).
- κι ο κουτσός με τόνα πόδι, κούτσα κούτσα πάει στην πόλη, βλ. λ. κουτσός.
- κι ο μπακλαβάς γωνία, βλ. λ. [μπακλαβάς](#).
- κι ο χορός καλά κρατεί, βλ. λ. [χορός](#).
- κι οι τοίχοι έχουν αφτιά κι οι κάμποι έχουνε μάτια, βλ. λ. [μάτι](#).
- κι όποιον πάρει η μπάλα, βλ. λ. [μπάλα](#).
- κι όποιον πάρει η μπόρα, βλ. λ. [μπόρα](#).
- κι όποιον πάρει ο χάρος, βλ. λ. [χάρος](#).
- κι όποιον πάρει το ποτάμι, βλ. λ. ποτάμι.

- κι όπου βγει, βλ. λ. [όπου](#).
- κι όπου με βγάλει, βλ. λ. [όπου](#).
- κι όπου με βγάλει η άκρη, βλ. λ. [άκρη](#).
- κι όπου με βγάλουν τα μάτια μου, βλ. λ. [μάτι](#).
- κι όπου φύγει φύγει, βλ. λ. [όπου](#).
- κι όπως σου είπα ή κι όπως είπαμε, βλ. λ. είπα.
- κι ύστερα; βλ. λ. [ύστερα](#).
- κι ύστερα (εσύ) μου λες γιατί δε σε γράφω! βλ. λ. [ύστερα](#).
- κι ύστερα; κι ύστερα; βλ. λ. [ύστερα](#).
- κι ύστερα λένε... ή κι ύστερα σου λένε..., βλ. λ. [ύστερα](#).
- κι ύστερα λένε πως φταίει ο φονιάς, βλ. λ. [φονιάς](#).
- κι ύστερα λες γιατί φωνάζω! ή κι ύστερα λες φωνάζω! βλ. λ. [φωνάζω](#).
- κι ύστερα σου λένε σκυλίσια ζωή, βλ. λ. ζωή.
- κι ύστερα τι έγινε; βλ. λ. [ύστερα](#).
- μια και..., βλ. λ. μια.
- το και το, βλ. λ. [το και το](#).

Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας